

УДК 351.77

А. І. Автомеєнкоздобувач кафедри економічної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державного університету «Житомирська політехніка»

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Україна перебуває на етапі комплексних трансформацій, які забезпечуються державною політикою як ключовою системою управлінських відносин у державі. Адже під державною політикою розуміємо сукупність ціннісних цілей, державно-управлінських заходів, рішень і дій, порядок реалізації державно-політичних рішень і системи державного управління розвитком країни. Державна політика порівняно з політичною діяльністю інших інститутів політичної участі виражає загальні інтереси громадян, а також є концентрованим їх відображенням. З метою забезпечення даних функцій у державі діє відповідна система органів влади, які здійснюють вироблення і реалізацію державної політики. Оскільки органи державної влади відіграють провідну роль у плануванні та реалізації державної політики, тому система державної політики забезпечується сукупністю людських, інституційних, процесуальних і духовних складових, які консолідовані на основі імперативної державної влади для політичного управління економічною, соціальною та іншими сферами суспільства з метою реалізації суспільно визначених цінностей та досягнення суспільно значущих цілей. В статті окреслено теоретико-методологічні аспекти формування і реалізації державної політики в сфері громадського здоров'я в Україні. Визначено, що головним завданням сфери громадського здоров'я є зменшення захворюваності та зміцнення здоров'я населення країни. Головними стратегічними напрямками розвитку даної сфери є забезпечення фінансової стійкості галузі; підвищення конкурентоспроможності закладів, надання високого рівня якості та доступності медичних послуг; розвиток високотехнологічних видів медичної допомоги; підтримка професійного розвитку працівників закладів. Підтверджено, що здоров'я є найвищою цінністю у життєдіяльності людини та стратегічним ресурсом, який представлено як стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб або недуг. Тому державна політика України у сфері громадського здоров'я відіграє пріоритетно стратегічне значення і представлена як комплекс прийнятих загальнодержавних рішень чи взятих зобов'язань щодо збереження та зміцнення фізичного і психічного здоров'я населення України як найважливішої складової її національного багатства шляхом реалізації сукупності політичних, організаційних, економічних, правових, соціальних, культурних, наукових, профілактичних та медичних заходів з метою збереження генофонду української нації, її гуманітарного потенціалу, а також врахуванням вимог нинішнього і майбутніх поколінь, в інтересах як конкретної людини (особистості), так і суспільства в цілому.

Ключові слова: державна політика, громадське здоров'я, стратегічні напрями розвитку, функції у сфері громадського здоров'я, модель системи громадського здоров'я

Постановка проблеми. Державне управління та політика пов'язані із сферою суспільних відносин і включені до механізму задоволення громадських інтересів шляхом формування та реалізації державної політики. Успішне вирішення соціально-економічних та політичних проблем у розвитку України, можливо здійснити лише у процесі комплексних трансформацій у всіх сферах життєдіяльності нашого суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зазначенні питання стали об'єктом дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених,

зокрема: Freidson Elliott, Brown Phil, Zola Irving, King Nancy, Фомин Э. А, Миронюк І.С., Слабкий Г.О., Шафранський В.В та інші.

Мета статті – охарактеризувати особливості державної політики в сфері громадського здоров'я в Україні.

Викладення основного матеріалу. Виявляючи стратегічне значення відіграє сфера громадського здоров'я. Адже громадське здоров'я (publichealth) – це сфера, яка включає в себе заходи, як громадські, так і приватні, яких вживають, щоб запобігти хворобам, зміц-

нити здоров'я і продовжити життя населення в цілому (рис. 1). Така діяльність спрямована на створення умов, в яких люди можуть бути здоровими, і зосереджується на всьому населенні, а не на окремих пацієнтах або захворюваннях.

Політика в галузі громадського здоров'я – це комплекс управлінських рішень та заходів, що має на меті створення умов для збереження здоров'я та збільшення тривалості якісного життя громадян [1].

Розвиток громадського здоров'я безпосередньо пов'язаний із поступом людства та появою медицини. Науковими першоджерелами у сфері громадського здоров'я зустрічаємо у вченнях Гіпократата та Авіценни. Гіпократ відокремив медицину від релігії. До важливих положень вчення Гіпократата належать: вимоги щодо гігієни як для пацієнтів, так і лікарів, помірність в їжі та питті, намагатися жити там, де чисте повітря.

Із більше як 450 трактатів Ібн Сіни (Авіценна), 40 з них було присвячено медицині. Найвідомішими роботами є «Книга зцілення», ґрунтовна філософська і наукова енциклопедія та «Канон лікарської науки», який був основним підручником для вивчення медицини у багатьох середньовічних університетах. Авіценна був і лікарем, і візирем правителів середньоазійських держав тих часів. Авіценна також використовував засади санітарії і гієни в профілактиці та лікуванні хвороб.

Основи громадського здоров'я на українських землях закладені ще у часи Київської Русі та були пов'язані із впровадженням санітарної культури та гігієни серед населення Київської Русі. З найдавніших часів однією із традицій українського народу є дотримання чистоти у всьому – чисті оселі та території, чистота тіла та білизни, одягу, відвідування лазні та ін.

Громадське здоров'я, за визначенням Е.Фредісона, «постає як об'єктивний фактор самореалізації індивідів у суспільстві, а відтак один із параметрів якості життя індивідів, соціальних груп» [2, с. 289]. Такі параметри розуміння громадського здоров'я розкривають його мікросоціальний контекст як структурного процесу та багатофункціонального явища, що забезпечує «нарощення популяційного потенціалу» суспільства. На підставі цього виробляється сукупність норм та інституціолізованих практик, які забезпечують відтворення людського потенціалу, який формує «безпековий добробут» суспільства. Відповідно основним призначенням держави в цьому напрямі, як зазначає Ф.Браун, має виступати «забезпечення ефективного функціонування громадського здоров'я як складного соціального інституту в межах конкретного соціального співтовариства, що є гарантом збереження його ресурсного потенціалу» [3, с. 84].

З огляду на зазначене громадське здоров'я постає як багатоаспектне явище, що включає різнометодологічні контексти його розуміння. Це, у свою чергу, зумовлює доцільність розмежування понять «здоров'я населення» та «громадське здоров'я», яке лежить у площині відмінності розуміння понять «населення» та «суспільство». На думку І. Зола, під населенням доцільно розуміти «історично усталену та безперервно оновлювану у процесі відтворення сукупність людей, які проживають у межах певної території», а під суспільством «спільну діяльність людей, яка історично сформувалась, а також систему економічних, політичних та духовних взаємодій різних соціальних суб'єктів» [4, с. 432]. Відповідно громадське здоров'я доцільно розглядати як соціально-економічну категорію, що розкриває

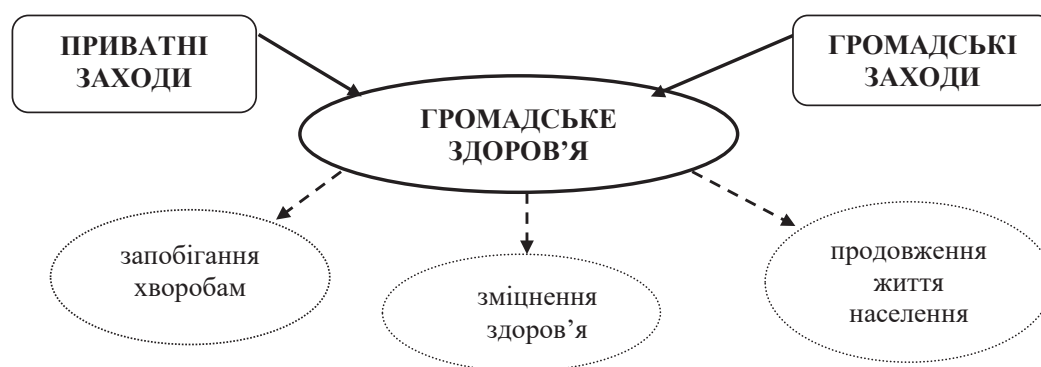

Рис. 1. Функціональне призначення сфери громадського здоров'я

індивідуальну буттєвість людини, яка забезпечує їй можливість суспільно корисної діяльності. Це, на думку І. Зола, зумовлено тим, що здоров'я являє собою «природне, абсолютне та невичерпне благо, яке перебуває на вищій ієрархії людських цінностей, воно також виступає складовою частиною економічного фактору результативної праці, як ресурс працездатності, від якого залежить продуктивність праці, а з ним також і рівень задоволення потреб» [4, с. 441].

Разом з тим слід зазначити, що громадське здоров'я як фактор самореалізації, на думку Е. Фредісона, «проявляється не лише в тривалості життя (в тривалості активної, продуктивної життєдіяльності людини чи групи), а й у всіх без винятку окремих напрямках цієї самореалізації, у всіх видах діяльності в сучасному суспільстві» [2, с. 290]. Така його багатогранність та різна методологічна й технологічна спрямованість дають підстави розуміти під ним стратегічний ресурс забезпечення сталої життєдіяльності суспільства, яка і є об'єктивною умовою національної безпеки держави. Виходячи з цього предметом громадського здоров'я мають виступати такі методологічні питання якісної життєдіяльності людини, серед яких: артикуляція місця та функцій індивідуального здоров'я в процесах соціалізації і в сукупності соціальних властивостей особистості; визначення характеру процесів соціальної ідентифікації, самоідентифікації та стратифікації індивідів стосовно здоров'я; використання соціально-рольових моделей поведінки та свідомості індивідів та груп у сфері здоров'я; урахування соціальної типології особистості у зв'язку з диференціацією суб'єктів у сфері здоров'я [5]. Саме ці питання досить чітко відображають соціальну значимість здоров'я в процесах біологічної й суспільної життєдіяльності людини, регламентуючи індивідуальну й суспільну спрямованість буття людини в межах конкретної гностичної реальності, у просторі якої й формується соціально-трудова потенціал людини. Здебільшого це вказує на детермінований взаємозв'язок здоров'я людини та її соціальних потенцій, які утверджуються та опредмечуються через фізичну спроможність людини, яка гарантується високою якістю здоров'я та здатністю реалізувати себе у сфері трудової зайнятості. Відповідно громадське здоров'я розкриває різні аспекти реалізації людини в системі суспільних відносин, включаючи «мотивацію людини до здійснення трудової діяльності, можливість

реалізувати себе у сфері трудової діяльності, забезпечення динаміки соціально-економічної структури населення, активізацію факторів відтворення продуктивної діяльності» [5]. Виходячи з цього, громадське здоров'я постає в ролі певної методологічної системи, яка характеризує здоров'я як певний суспільно-індивідуальний інститут, який регламентує соціально-статусну роль для життєдіяльності людини, що тим самим є формальним гарантом успішності її соціального просування. Слідуючи такій логіці, громадське здоров'я розкриває саме такий зріз здоров'я людини, який дає їй змогу виживати в умовах певної біологічної й соціальної реальності, а відтак відчувати свою самодостатність через певний соціальний вибір – професійний, кар'єрний, особистісний.

Головними суб'єктами забезпечення громадського здоров'я виступають держава, суспільство (особистість) та система охорони здоров'я, які перебувають у взаємодетермінованій взаємодії налагодження якісної життєдіяльності. З метою гарантування високого потенціалу захисту національних інтересів, держава має забезпечувати утвердження такої медико-соціальної структури, яка б гарантувала високі показники громадського здоров'я.

Громадське здоров'я доцільно також розглядати як об'єкт правового регулювання, оскільки воно, аби слугувати гарантією національної безпеки держави, має піддаватись нормативній регламентації, включаючи комплекс правових норм його функціонування. У цьому контексті йдеться про те, що громадське здоров'я є «цивільно-правовою гарантією держави та її обов'язком», яка має бути законодавчо закріплена аби і громадянин, і власне держава характеризувались ресурсним потенціалом своєї фізичної захищеності. Це свідчить про те, що громадське здоров'я як умова національної безпеки держави безпосередньо взаємопов'язана з «вітальними потребами та цінностями з процесами інституціоналізації та легітимації нових соціальних норм та правових феноменів, які визнаються соціальними групами та суспільством загалом щодо їх прав та обов'язків стосовно здоров'я та охорони здоров'я» [6, с. 47]. Завдяки легітимації ставлення суспільства до своїх прав та гарантій у сфері охорони здоров'я відбувається певна його диференціація на окремі соціальні групи, кожна з яких характеризується власною моделлю соціальної й правової поведінки у сфері охорони здоров'я.

На сучасному етапі в Україні існує нагальна потреба щодо внесення оперативних змін у процес підготовки та прийняття рішень у сфері охорони здоров'я відповідно до принципів громадського здоров'я:

а) використання достовірних даних;

б) вивчення можливого впливу;

в) пілотування запропонованих змін і аналізу їхньої ефективності за результатами незалежних досліджень із залученням широкої спільноти громадського та професійних рівнів.

Найбільш компетентною та уповноваженою організацією в управлінні сферою громадського здоров'я на міжнародному рівні є ВООЗ. Всесвітня організація охорони здоров'я, ВООЗ (англ. World Health Organization, WHO) – міжнародна міжурядова організація, спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй (ООН), що займається розв'язанням міжнародних проблем у сфері охорони здоров'я. Ще у 1945 році в м. Сан-Франциско було ухвалено рішення щодо створення міжнародної організації з питань охорони здоров'я, а у 1946 році в м. Нью-Йорк Міжнародна конференція охорони здоров'я схвалила Статут ВООЗ. Документ набув чинності від 07.04.1948 р. – ця дата вважається днем заснування Всесвітньої організації охорони здоров'я і щорічно відзначається як Всесвітній день здоров'я. Членами ВООЗ є 194 країни на 2020 р., а участь у складі відкрито для будь-якої держави.

Головними структурами ВООЗ є Всесвітня Асамблея охорони здоров'я, Виконавчий комітет та Секретаріат. Найвищим органом ВООЗ є щорічна Всесвітня Асамблея охорони здоров'я (World Health Assembly), в якій представлені всі члени організації. Асамблея формує Виконавчий комітет ВООЗ, до якого обираються представники 34 держав терміном на 3 роки і який скликається мінімум двічі на рік. Постійними членами є: США, Росія, Великобританія, Франція і Китай. Головною функцією Асамблеї охорони здоров'я є визначення загальних політичних напрямів діяльності. Основними функціями Виконавчого комітету є реалізація рішень і політики Асамблеї охорони здоров'я, надання їй консультативної допомоги та загальне сприяння в роботі. Організацію очолює Генеральний директор, якого призначає Асамблея охорони здоров'я за поданням Виконавчого комітету терміном на п'ять років. Від 1 серпня 2017 року на посаду Генерального директора ВООЗ призначено доктора Тедроса Адханоме Гебреєсуса із Ефіопії [7].

Попри те, що нормативні документи ВООЗ не є обов'язковими і є рекомендаційного характеру та їх використання визначається на національному рівні (за рішенням кожної держави – члена організації), головною метою ВООЗ є налагодження міжнародного співробітництва, сприяння щодо забезпечення охорони здоров'я населення всіх країн світу, а саме:

– координує діяльність урядів і партнерів, фондів, приватних структур, громадських організацій;

– розробляє стандарти, міжнародні еталонні матеріали та рекомендації для поліпшення здоров'я людей в світі;

– допомагає державам-членам досягати цілей в боротьбі з неінфекційними та інфекційними захворюваннями, подоланні наслідків стихійних лих;

– сприяє реалізації національної політики й стратегій щодо розвитку та зміцнення мережі лікувальних закладів, впровадженні загальної імунізації, боротьби з поширенням СНІДу;

– спрямовує фармацевтичну діяльність тощо.

До функцій організації входить: розроблення і поширення технологій, інформації, встановлення міжнародних стандартів, передовсім, стосовно харчових, лікарських, біологічних та інших продуктів [7].

Україна набула членства ВООЗ у 1948 році (приєдналась до Статуту ВООЗ 03.04.1948). З 1950 по 1991 рр. – це був період неактивного членства, а Україна поновила членство в 1992 р. У Києві функціонує Представництво ВООЗ в Україні. З початком антитерористичної операції співпраця України з ВООЗ набула актуальності. Співробітництво України з ВООЗ останнім часом набуло стратегічного значення і спрямоване на забезпечення конституційного права кожного громадянина України на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. здійснюється переважно через Європейське регіональне бюро (ЄРБ) згідно з рамковими дворічними угодами, що укладаються між Україною та ЄРБ. В угодах визначаються пріоритетні напрями співробітництва, на які виділяються кошти з основного бюджету ВООЗ на підтримку заходів на рівні країни.

Завдяки авторитетності ВООЗ питання охорони здоров'я стало пріоритетним на світовому політичному рівні, адже його почали обговорювати на найважливіших політичних форумах, а до цієї галузі все більше залучається

нових фінансових ресурсів. Саме за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), здоров'я – це стан повного фізичного, психічного та соціального добробуту, а не лише відсутність хвороб чи недуг.

Громадське здоров'я включає в себе:

- 1) захист здоров'я;
- 2) профілактику захворювань;
- 3) зміцнення (збереження) здоров'я.

Таким чином, громадське здоров'я спрямоване на:

– запобігання захворюванням, травматизму, інвалідності;

– продовження тривалості життя, за умов ведення здорового способу життя у здоровому середовищі й умовах життєдіяльності для сучасного та майбутніх поколінь.

На міжнародному рівні сьогодні прийнятий цілий ряд нормативних документів у сфері громадського здоров'я. Декларація ВООЗ з громадського здоров'я була прийнята на міжнародній конференції з первинної медико-санітарної допомоги 12 вересня 1987р. в Алма-Аті. Декларація вказувала на необхідність здійснення негайних заходів з боку всіх урядів, усіх працівників у сфері охорони здоров'я та всієї світової громадськості з метою охорони та зміцнення здоров'я всіх народів світу. У ній було наголошено, що досягнення здоров'я неможливе без первинної медико-санітарної допомоги, яка має бути доступна всім.

На першій міжнародній конференції з питань зміцнення здоров'я, що відбулася в Оттаві 21 листопада 1986 р., було представлено Хартію зі зміцнення здоров'я до 2000 р. та після. Ця конференція стала насамперед відповіддю на дедалі більші сподівання на новий рух з громадського здоров'я у світі. В Хартії визнано, що формування здорового способу життя це ефективна система дій. Було визначено п'ять основних напрямків:

- 1) сприяння запровадженню політики здоров'я;
- 2) розвиток персональних навичок здорового способу життя;
- 3) створення сприятливих природних і соціальних середовищ;
- 4) розвиток активності громад і організацій;
- 5) переорієнтація пріоритетів системи охорони здоров'я.

На Всесвітній асамблеї охорони здоров'я 21 травня 2003 р. була прийнята та набула чинності 27 лютого 2005 р., конвенція ВООЗ

боротьби проти тютюну у відповідь на глобалізацію тютюнової епідемії. Діяльність у сфері громадського здоров'я у світі спирається на ряд загальноприйнятих документів – на міжнародні медико-санітарні правила (ММСП, ухвалені 2005 р.), укладені між 196 країнами, зокрема, всіма державами – членами ВООЗ, які спрямована на спільну працю заради глобальної охорони здоров'я. Завдяки ММСП країни погодилися наростити потенціал для виявлення, оцінювання та повідомлення про події у сфері громадського здоров'я, оскільки ВООЗ координує виконання ММСП та разом із партнерами допомагає країнам нарощувати потенціал.

Резолюція Генеральної Асамблеї ООН (19-20 вересня 2011 р.) з профілактики та контролю за неінфекційними хворобами спрямовувала європейську політику в інтересах здоров'я та добробуту «Здоров'я-2020» і була скерована на посилення потенціалу в наданні послуг громадського здоров'я та були проголошені зобов'язання для протистояння світовій загрози, спричиненій чотирма неінфекційними захворюваннями (серцево-судинними, раком, діабетом і хронічними респіраторними) та пов'язаними з ними факторами ризику: вживання тютюну, нездорове харчування, недостатня фізична активність і шкідливе вживання алкоголю.

У вересні 2012 р. на Мальті відбулася 62 сесія Європейського регіонального бюро ВООЗ, де було прийнято Європейський план дій з посилення потенціалу та послуг громадського здоров'я та відповідна резолюція. Мета цього плану дій передбачала забезпечення посилення послуг громадського здоров'я для вирішення ключових завдань у сфері громадського здоров'я в європейських системах.

Восьма глобальна конференція з питань зміцнення здоров'я проходила в Гельсінкі, Фінляндія, 10-14 червня 2013 р.. Зустріч спиралася на багату спадщину планів і дій затверджених на попередніх заходах – цілі плану дій щодо профілактики та контролю за неінфекційними захворюваннями в Європейському регіоні ВООЗ на 2016-2025 рр. є продовженням та оновленням попереднього Плану.

Україна, як член ООН, підписавши угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергетики, взяла на себе зобов'язання розвивати співпрацю в галузі охорони здоров'я та приєдналася до реалізації Цілей сталого розвитку через розробку відповідних національних стра-

тегічних завдань, в тому числі у сфері громадського здоров'я. Адже на сучасному етапі в Україні існує реальна потреба щодо внесення радикальних змін у процес підготовки та прийняття рішень у сфері охорони здоров'я згідно принципів громадського здоров'я: використання достовірних даних, вивчення можливого впливу, пілотування пропонованих змін, аналізу їхньої ефективності за результатами незалежних досліджень із залученням широкої спільноти громадського та професійних секторів. Що, власне, і визначає напрямок у державній політиці у сфері охорони здоров'я.

Державна політика України в галузі охорони здоров'я – це комплекс прийнятих загальнодержавних рішень чи взятих зобов'язань щодо збереження та зміцнення фізичного і психічного здоров'я та соціального благополуччя населення держави як найважливішої складової її національного багатства шляхом реалізації сукупності політичних, організаційних, економічних, правових, соціальних, культурних, наукових та медичних заходів з метою збереження генофонду української нації, її гуманітарного потенціалу та врахування вимог нинішнього і майбутніх поколінь, в інтересах як конкретної людини (особистості), так і суспільства в цілому.

Активна робота по створенню в Україні системи громадського здоров'я проводиться на виконання документів ВООЗ з розвитку в Європейському регіоні громадського здоров'я. Розпорядженням КМУ 02.09.2015 р. № 909-р було дозволено Міністерству охорони здоров'я утворити у сфері його управління державну установу «Центр громадського здоров'я», реорганізувавши шляхом злиття державні підприємства, установи, організації, що визначені Міністерством, а також ті, що передані йому за переліком, визначеним Державною санітарно-епідеміологічною службою, для забезпечення здійснення функцій у сфері епідеміологічного нагляду[8, с. 135].

В Україні була прийнята Концепція розвитку системи громадського здоров'я, затверджена Кабінетом Міністрів на основі Розпорядження № 1002-р від 30.11.2016 р. Уряд схвалив Концепцію розвитку системи громадського здоров'я з метою створення єдиної системи профілактичної медицини. Пріоритетом розвитку такої системи є принцип, при якому інтереси здоров'я мають враховуватися в усіх сферах державної політики. «Це, зокрема, буде можливо через налагодження ефективного меха-

нізму співпраці з усіма центральними органами виконавчої влади, щоб обмінюватися інформацією про фактори, що впливають на стан здоров'я населення. Концепція визначає засади, напрями, завдання, механізми і строки розбудови системи громадського здоров'я з метою формування та реалізації ефективної державної політики для збереження та зміцнення здоров'я населення, збільшення тривалості та покращення якості життя, попередження захворювань, продовження активного, працездатного віку та заохочення до здорового способу життя шляхом об'єднання зусиль усього суспільства» [9].

Міністерство охорони здоров'я України створило Центр громадського здоров'я – заклад охорони здоров'я, що несе відповідальність за:

- а) збереження та зміцнення здоров'я населення;
- б) соціально-гігієнічний моніторинг захворювань;
- в) епідеміологічний нагляд і біологічну безпеку;
- г) групову та популяційну профілактику захворюваності;
- ґ) боротьбу з епідеміями та стратегічне управління у сфері громадського здоров'я.

Аналізуючи та вивчаючи документи щодо забезпечення громадського здоров'я, більшість науковців та фахівців підтримують думку, що основні функції у сфері громадського здоров'я можна об'єднати у 10 напрямків (табл. 1.).

Ключові функції у сфері громадського здоров'я розподілені та реалізуються як на національному, так і регіональному рівні.

На національному (галузевому) рівні реалізуються функції:

– організаційні функції: визначення стратегії розвитку системи громадського здоров'я в країні із всеохоплюючими між секторальними діями, що впливають на соціальні, економічні, екологічні та поведінкові детермінанти здоров'я; розробка та адвокація законодавчої, нормативно-правової та методичної бази з забезпечення ефективної діяльності системи громадського здоров'я; розвиток міжнародного та міжсекторального партнерства в сфері громадського здоров'я; розробка та затвердження стандартів в сфері громадського здоров'я; визначення пріоритетних проблем системи громадського здоров'я та шляхів їх рішення; визначення механізмів фінансування системи та окремих програм і заходів громадського здоров'я; рішення проблеми кадрового забезпечення

Таблиця 1

Основні функції у сфері громадського здоров'я

Напрямки	Сутність напрямків
Епіднадгляд та оцінювання стану здоров'я і благополуччя населення	Грунтується на основі використання інструментів та засобів, що використовуються для моніторингу стану здоров'я населення та забезпечення основними ресурсами
Моніторинг та реагування на небезпеки і надзвичайні ситуації у сфері охорони здоров'я	Застосування процедур та механізмів для забезпечення готовності щодо реагування на надзвичайні ситуації у сфері громадського здоров'я
Захист здоров'я, забезпечення безпеки навколишнього середовища, праці, харчових продуктів	Заснована на оцінюванні ризиків, управлінні та комунікації щодо гарантування безпеки довілля, праці та якості харчових продуктів
Зміцнення здоров'я, вплив на соціальні детермінанти та скорочення нерівності за показниками здоров'я	Скеровано на протидію та подолання ризиків та шкоди для здоров'я, в тому числі чинників ризику неінфекційних захворювань (тютюн, алкоголь, харчування та фізична активність)
Профілактика хвороб, раннє їх виявлення	Фокусується на послугах охорони здоров'я переважно в рамках системи охорони здоров'я: профілактика захворювань, їх раннє виявлення та надання допомоги пацієнтам щодо управління хворобами та збереження максимальної якості життя
Забезпечення стратегічного управління щодо здоров'я та добробуту громадян	Заснована на стратегічному плануванні, за участі усіх уповноважених суб'єктів щодо забезпечення громадського здоров'я і добробуту
Професійне забезпечення сфери громадського здоров'я	Наповнення кваліфікованими кадрами в необхідній кількості сфери громадського здоров'я
Структурно-інституційне забезпечення функціонування даної сфери	Підтримка організаційних структур і фінансування та стимулювання у системі громадського здоров'я, які повинні забезпечувати виконання оперативних функцій
Інформаційно-роз'яснювальна діяльність (адвокація)	Забезпечення комунікації та соціальної мобілізації щодо підвищення здатності отримувати, розуміти та використовувати інформацію, захисту політики охорони здоров'я та підвищення рівня добробуту, якості життя та здоров'я громадян.
Розвиток досліджень у сфері охорони здоров'я	Сприяння щодо наукового обґрунтування відповідної політики і практики у сфері охорони громадського здоров'я

Джерело: розроблено автором

системи кваліфікованими кадрами; рішення потреби в наукових дослідженнях, замовлення та контроль якості їх проведення, забезпечення використання результатів наукових досліджень в практичній діяльності; підтримка діяльності незалежної агенції з акредитації та ліцензування в сфері громадського здоров'я; розробка індикаторів, проведення моніторингу та оцінки діяльності як національної, так і регіональних систем громадського здоров'я;

– спеціальні функції: забезпечення моніторингу та реагування на хімічні, ядерні небезпеки, небезпеки пов'язані з випромінюванням, біотероризмом, особливо небезпечними інфекційними хворобами; оцінювання ризиків для здоров'я, які пов'язані із зміною клімату; оцінювання ризиків для здоров'я, які пов'язані із ліками; забезпечення дотримання Міжнародних медико-санітарних правил у сфері планування та реагування на випадок надзвичайних ситуацій; проведення аналізу глибинних причин соціальних нерівностей у сфері охорони здоров'я з розробкою заходів впливу на соціальні детермінанти здоров'я; оцінювання впливу

державної політики на здоров'я населення; підготовка для центральних органів законодавчої та виконавчої влади аналітичних матеріалів щодо стану медико-демографічної та санітарно-епідеміологічної ситуації в країні.

На регіональному рівні забезпечуються такі функції:

– організаційні функції: розробка та забезпечення виконання регіональних програм з громадського здоров'я по збереженню та зміцненню здоров'я населення; визначення пріоритетних проблем системи громадського здоров'я в регіоні та шляхів їх рішення; розвиток міжсекторального партнерства в сфері громадського здоров'я; визначення потреби в кадрах та забезпечення функціонування системи безперервного підвищення професійної майстерності працівників сфери громадського здоров'я; фінансування системи громадського здоров'я включаючи мобілізацію, накопичення і розподіл грошових коштів з метою задоволення потреб населення в охороні здоров'я на індивідуальному та колективному рівнях при стимулюванні постачальників послуг з метою

**Концептуальна функціонально-організаційна модель
системи громадського здоров'я України**

Організаційні структури					
Центр громадського здоров'я МОЗ України	Міжрегіональні референс-лабораторії; науково-дослідні установи; центр біологічної безпеки.	Незалежна агенція з ліцензування та акредитації; ресурсний інформаційний центр; регіональні центри громадського здоров'я	Регіональний центр громадського здоров'я.	Регіональні лабораторії	Відділ громадського здоров'я керівного органу охорони здоров'я органу самоврядування.
Узагальнені функції					
-науково обґрунтоване стратегічне планування розвитку системи громадського здоров'я; -моніторинг та реагування на хімічні, ядерні небезпеки, небезпеки пов'язані з випромінюванням, біотероризмом, особливо небезпечними інфекційними хворобами.	-аналіз глибинних причин соціальних нерівностей у сфері охорони здоров'я з розробкою заходів впливу на соціальні детермінанти здоров'я; -моніторинг та оцінка діяльності регіональних систем ГЗ та медико – демографічної і санітарно-епідемічної ситуації.	розробка та забезпечення виконання регіональних програм з громадського здоров'я по збереженню та зміцненню здоров'я населення.	-комунікація та соціальна мобілізація в інтересах здоров'я; -епіднагляд за здоров'ям населення.	-епіднагляд за ризиками для здоров'я; -комунікація та соціальна мобілізація в інтересах здоров'я; -профілактика інфекційних та неінфекційних хвороб.	
Загальна мета					
Стратегічне планування та забезпечення розвитку системи громадського здоров'я в країні. Забезпечення моніторингу та реагування на хімічні, ядерні небезпеки, небезпеки пов'язані з випромінюванням, біотероризмом, особливо небезпечними інфекційними хворобами.		Моніторинг і оцінка стану здоров'я населення та санітарно гігієнічної і епідеміологічної ситуації, визначення причин нездоров'я населення. Розробка і впровадження комплексних програм збереження та зміцнення здоров'я населення, управління ризиками, профілактики хвороб.		Сприяння збереженню та зміцненню здоров'я населення громади	
НАЦІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ		РЕГІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ		МІСЦЕВИЙ РІВЕНЬ	

ефективного надання вказаних послуг та забезпечення доступу до них всього населення; комунікація та соціальна мобілізація в інтересах здоров'я; сприяння проведенню наукових досліджень та активне використання наукових здобутків в практичній діяльності;

– спеціальні функції: проведення епідеміологічного моніторингу частоти виникнення і поширення хвороб, а також отримання медико-санітарної інформації кількісного оцінювання захворюваності і показників стану здоров'я населення; оцінка показників здоров'я населення громад, виявлення проблем і нерівностей за показниками здоров'я конкретних груп населення; оцінювання ризиків для здоров'я, що включають ризики навколишнього середовища, умов праці, навчання та лікування, харчових продуктів, поведінкових аспектів здоров'я, а також забезпечення управління даними ризиками; профілактику як інфекційних, так і неінфекційних хвороб включаючи конкретні заходи превентивного впливу; створення умов, коли люди мають змогу збільшити

контроль за своїм здоров'ям та його детермінантами і таким чином покращити його стан включаючи заходи щодо зміцнення здоров'я, які охоплюють все населення та групи з підвищеним ризиком негативних наслідків для здоров'я в таких сферах, як сексуальне здоров'я; психічне здоров'я; ВІЛ-інфекція/СНІД та інші соціально небезпечні інфекційні захворювання; боротьба із вживанням психоактивних речовин; контроль над вживанням алкоголю та тютюну; фізична активність; профілактика ожиріння; гігієна харчування; безпека харчових продуктів; підготовка для органів регіональної влади аналітичних матеріалів щодо стану медико-демографічної та санітарно-епідеміологічної ситуації в країні [8, с. 135].

Для забезпечення ефективної діяльності сфери громадського здоров'я в Україні пропонується концептуальна функціонально-організаційна модель системи громадського здоров'я України (табл. 2).

На національному рівні здійснюється комплекс функцій щодо виконання покладених функцій

у сфері громадського здоров'я уповноваженими інституціями. Зокрема, створено Центр громадського здоров'я МОЗ України та Міжрегіональні лабораторні центри ГЗ на базі існуючих лабораторних центрів для реагування на надзвичайні події у сфері громадського здоров'я (лабораторії з рівнем захисту не нижче Б81-2), у тому числі референс-лабораторій за основними видами лабораторних досліджень [8, с. 136].

Висновки і пропозиції. З метою законодавчого забезпечення діяльності системи громадського здоров'я має бути розроблений та прийнятий Закон України «Про громадське здоров'я», яким необхідно визначити правові засади діяльності системи, її функції та задачі, а також функції влади і системи на всіх рівнях управління. На разі ж, є лише проект Закону України «Про систему громадського здоров'я», в якому задекларовано визначення правових, організаційних, економічних та соціальних засад функціонування системи громадського здоров'я в Україні та регулювання суспільних відносин у цій сфері з метою зміцнення здоров'я населення, запобігання хворобам та збільшення тривалості життя шляхом об'єднаних зусиль суспільства [10].

Список використаної літератури

1. Політика громадського здоров'я. URL: <https://www.uiphp.org.ua/uk/hromadske-zdorovia/polityka-hromadskoho-zdorovia>.
2. Freidson Eliott. The Social Organization of Illness / Brown, Phil. Perspectives in Medical Sociology. Illinois : Waveland Press, 2000. P. 285-294.
3. Brown Phil. Naming and Framing: The Social Construction of Diagnosis and Illness. Perspectives in Medical Sociology. Illinois : Waveland Press, 2014. P. 74–103.
4. Zola Irving. Medicine as an Institution of Social Control/ Conrad P. The Sociology of Health and Illness: Critical Perspectives. 8th Edition. N.-Y. : Worth Publishers, 2009. P. 432-441.
5. King Nancy M. P. Social Medicine Reader: Patients, Doctors and Illness. Durham, NC: Duke University Press, 2005. Vol. 1. URL: http://eprints.utas.edu.au/20795/1/whole_HylandJeanetteE_thesis.pdf.
6. Фомин Э. А. Стратегии в отношении здоровья. Социолог. исследования. 2014. № 11. С.43-61.
7. Всесвітня організація охорони здоров'я. URL: <https://vue.gov.ua/>.
8. Миронюк І.С., Слабкий Г.О., Шафранський В.В. До структури національної системи громадського здоров'я України. Вісник проблем біології і медицини. 2017. Вип.3. Т.2 (138). С. 135-142.
9. Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я. Кабінет Міністрів України. URL: [kmu.gov.uahttps://www.kmu.gov.ua/npas/249618799](https://www.kmu.gov.ua/npas/249618799).
10. Проект Закону України «Про систему громадського здоров'я». URL: https://moz.gov.ua/uploads/1/5636-pro_20180620_1.pdf.

Avtomeenko A. I. Public policy in the field of public health in Ukraine

Ukraine is at the stage of complex transformations, which are provided by the state policy as a key system of administrative relations in the state. After all, public policy is understood as a set of value goals, public administration measures, decisions and actions, the procedure for implementing public policy decisions and the system of public management of the country's development. Public policy in comparison with the political activity of other institutions of political participation expresses the general interests of citizens, as well as is a concentrated reflection of them. In order to ensure these functions in the state there is an appropriate system of authorities that carry out the development and implementation of public policy. Since public authorities play a leading role in planning and implementing public policy, the public policy system is provided with a set of human, institutional, procedural and spiritual components, which are consolidated on the basis of imperative public power for political management of economic, social and other spheres of society. defined values and achievement of socially significant goals. The article outlines the theoretical and methodological aspects of the formation and implementation of public policy in the field of public health in Ukraine. It is determined that the main task of public health is to reduce morbidity and improve the health of the population. The main strategic directions of development of this sphere are maintenance of financial stability of branch; increasing the competitiveness of institutions, providing a high level of quality and accessibility of medical services; development of high-tech types of medical care; support for professional development of employees. It has been confirmed that health is the highest value in human life and a strategic resource, which is presented as a state of complete physical, spiritual and social well-being, and not just the absence of disease or illness. Therefore, the state policy of Ukraine in the field of public health plays a strategic role and is presented as a set of national decisions or commitments to preserve and strengthen the physical and mental health of Ukraine as the most important component of its national wealth through the implementation of political, organizational, economic, legal, social, cultural, scientific, preventive and medical measures to preserve the gene pool of the Ukrainian nation, its humanitarian potential, as well as taking into account the requirements of present and future generations, in the interests of both individuals and society as a whole.

Key words: public policy, public health, strategic directions of development, functions in the field of public health, model of public health system.